

Miranda.

Elbeszélés, írta JÓKAI MÓR.

(Folytatás.)

II.

harmadik pénzes ember, a két elsőhöz hasonló nagyszerű épületnek rakatá le alapfalait. Ismét felebb nyolcz üres telek áll, s mint tudva van, a város ezen helyek elárverését már elrendelé. Egyszerre tehát, kiépül a Dunapartnak eddig csonka északi sora, belől, szemközt a Dorottya-utczával, az akademia-utcza alakul; melyet Pest egyik legpompásabb, s most megis hosszabbított utczája az ugynevezett „Főut,” metsz át.

A város belőlről is szépül, emelkedik: azonban nem minden évben egyenlő arányban. Minden kereskedelmileg kedvező év, egész tömeg új vagyonos polgárt teremt. Az általános jólét haladást mutat; fájdalom, hogy ezzel a fényűzés és csillogási vágy karöltve jár, úgy, hogy e tekintetben Pest, más sokkal szilárdabb alapon fekvő gazdagsággal bíró várost is messze túl halad. Itt legtöbbször akarnak felgazdagodni, s ezen utjokban eddig szerzett vagyonukat folyvást kockáztatják. Nehány szerencsésnek sikere, kelletnél több merész vállalkozót esábit a veszélyes utra.

Különben ezen termékeny s nekünk elég nagy Magyarországnak bőven feltalálhatjuk azon eszközöket, miknek czél szerű felhasználásával anyagi helyzetünket folyvást javíthatjuk.

Nem történhetik ez rögtönözve, a nem saját hibánkból elkövetett százados mulasztások után. Tudjuk, hogy a kik velünk rendelkeztek, oly iskolai rendszer jármába vétének mindnyájunkat, hogy a magyar emberből lassankint csupa prokátor-nemzetet neveltek: azalatt pedig a beköltözött idegenek a keresztágak legjövödelmezőbb nemeit foglalják el, felgazdagodtak, s most az újabb nemzedék, tizszeres szorgalommal, kitűréssel és erőfeszítéssel kénytelen versenyezni azokkal, a kik, hogy úgy fejezzük ki magunkat, előlünk a tejfölt már leszédtek. Szerencsére ezen beköltözött idegenek fiai, örökösei, születésüknél fogva e hon gyermekeivé fogadtatván, ma már a legnagyobb részben sorainkat erősítik.

Igaz, hogy gyáripárunk még bölcsőjében fekszik: de az ezzel járó gazdagság s a vele egybekötött éhenhalások nálunk is bekövetkeznek, mihelyt Magyarországnak és Erdélynek 12 millió helyett 18—20 milliónyi népessége lesz. A mostani nemzedék feladata az ős termékenységgel bíró földet jövödelmezővé tenni.

Azonban a gyáripárnak azon nemei, melyek a mezei gazdasággal közelebbi összeköttetésben vannak, már is örvendetes virágzásra jutottak.

A ki Pest külvárosában, valamely magasabb helyről széttekint, figyelmét legelőször ama keskeny magas gyárkémények elszaporodása ragadja meg. E sorok írója, csak azon téren, a hova szállásának ablakából elláthat, ezen évben hat ily gőzerővel működő gyárkéményét látta egymásután újból felemelkedni. Különösen pedig Pesten úgy, mint a vidéken, a gazdasági eszközöket készítő gyárak, s a gőzerővel működő malmok kezdenek elszaporodni. A gépek kelendősége gazdasági rendszerünk előhaladottságáról tesz bizonyosságot; a gőzmalmok által pedig azon előnyt nyerendjük, hogy gabona-kivitelünket, elébb-utóbb a sokkal jobban jövödelmező lisztkereskedéssel váltandjuk fel. A mi, hogy minél előbb bekövetkezhessék, csak erélyünktől és kitartásunktól függ: ha fel tudjuk használni a versenytért a szabadabb lett Dunán, gőzhajókkal; vasutaink hiányzó vonalainak kiépítését pedig erőnkhez képest előmozdítandjuk. (—rt.)

Az új települők egész készülettel jöttek, volt közöttük mindenféle kézműves; a harczosok mindegyikének kellett valami mesterséghez érteni; ki ács volt, ki asztalos, ki varga, ki takács, s a kard és muskéta mellett magával hozta mestersége eszközeit is. Nunjo rögtön neki állította száz emberét a romnak, ötvenet a hajó védelmére hagyott s néhány hét letelte alatt ismét földel alatt állt a váraes, szépen befödve pálmakéreggel zsendely helyett; az égés, a pusztulás utolsó nyomdoka is eltakartatott, az udvarról és környékről kiirták a bozótot, a szobákat egyszínűre bemázolák, a kis gyermek-kéz véres nyoma is eltűnt a falról, s a termék rögtönözött székekkel és ágyakkal rakattak meg, miket nádból fontak. Nemsokára felvonatott a várudvaron álló póznára a spanyol lobogó, s három lövés a várfalakra felvont ágyukból jelenté a hajó népének, hogy a telep kész a vendégek elfogadására.

A hajón hagyott ötven harczos és a nők, gyermekek, kik a telepítők családjához tartoztak, málháikkal együtt dereglyékbe kelttek s örömríadallal szálltak ki a partra. Ott mindenkire várt, a ki hozzá tartozott, férj, apa, vagy testvér s a vidám Karaván derült kedvvel vonult át a régi bambuszhidon a helyreállított telepre. Mi borzalom fogadta ott az első megjelenőket? azt a gyöngébb szívéük nem tudták meg soha.

A gályáról azután kihordták még, a mi a telep lakosainak szükséges volt; európai házi állataikat; s az ötven harci paripát a lovas vitézek számára; a hajó még azután egy napig ott czirkált az öböl előtt, akkor ágyulövésekkel üdvözölve az ottmaradókat, eltűnt a víz láthatárán. A második telep magára maradt ugyanazon a helyen, a honnan az első kiirtották.

A mint a vitorla letűnt a sik tenger látköréről, előjöttek hosszú dereglyéiken a Timbuek.

Az újvilág őslakói; rézszin arczczal, rézfegyverekkel.

Talán épen ugyanazok, kiknek kezei Diaz de Solis vérében fördöttek.

Nem jöttek sokad magukkal; nem is jöttek ellenséges indulattal; egy küldöttség volt ez csupán a nemzet vezéreiből, kik a Tahu-tollat viselik kontyukba tűzve; azok is lerakták ottkiünn fegyvereiket s fonott kosarakban gyümölcsöt, póznára kötött malaczokat, és lőtt vadakat hoztak saraglyákra téve; a vezérek mellett jöttek asszonyaik, nyakukba ültetett kis gyermekeikkel.

A ki asszonyával és gyermekeivel jó látogatni, az nem jó harczoló szándékkal.

A tisztelgők vezére volt Mangora, a Timbuek fejedelme.

Mangora és követársai a váraes nagy teremében találták Nunjo de Larát, Hurtadot, és az előkelő spanyol vitézeket.

Az indus fejedelem valami tört spanyolsággal üdvözlé az új telepítőket, mit még Diaz de Solis követőitől tanulhatott el.

„Jó fehér vitézek. A Timbuek fejedelme Mangora. Mangora nem rossz ember. Mangora ölte meg a fehér vitézeket. Timbuek nem rohanták meg orozva az alvókat. A Makhiajjik, és a Gujaczerek ölték meg őket éjszaka. Timbuek nappal verekesznek. Timbuek jó barátai a fehérnek. Hoznak nekik

szelid állatokat élve, vadakat megölve. Hoznak nekik gyümölcsöt a mit egyenek, lent, a miből ruhát készítsenek, fák nedvét, a miből meggyógyuljanak, ha betegek. Timbuek szeretni akarják a fehérket. Másik fehér, a ki itt megöletett, Mangora apját sokáig itt tartotta magánál. Mangora apja hazajött; ajándékot hozott fehér urtól. Ajándékot viselte holtig. Nem lehetett kezéről levenni. Holt ember kezéről levágta Mangora s régi fehér ember ajándékát visszahozta új fehér embernek.

Mangora cifra iszályából egy vasbékót vesz elő. Az volt a mivel Diaz de Solis megajándékozta a Timbuek főnökét, úgy hogy mikor az megszabadult tőle, otthon nem tudták levenni a kezéről, míg csak meg nem halt.

A Kaczika oly jámbor, szelid arczczal mondta azt el de Larának, hogy az nem vehette gúnyra az indus szavait.

— A mit a régi fehér ember vétett, monda Nunjo, azt az új helyre fogja hozni. Az új fehér ember nem fog ilyen ajándékokat osztogatni barátainak, s annak a zálogául, hogy igazat mond, ime azt a karikát ketté töri.

S azzal irtózatos markába fogva a kovácsolt vasbékót, úgy összeroppantá azt, mintha csak sütemény-peresz lett volna, egyik darabját magánál tartva, másikat a Kaczikának nyujtva.

— Legyen egyik darabja te nálad, másikat nálam, annak bizonyosságául, hogy közöttünk soha ellenségeskedés nem fog lenni.

A Kaczika ez athletai erő láttára térdre ereszkedik de Lara előtt és megcsókolta annak erős kezét, bámulva sorba tapogatván minden ujját külön s a tenyerét is megnézte belől, hogy hol lakhatik abban ily ismeretlen erő.

— Mangora hived fog lenni örökre. Rebegé alázatosan. Ily erős ember a Timbuek között nincs. A Timbuek is erős emberek; de a fehérket minden ujjá egy olyan ember, mint egy egész Timbuek; egy ökle annyi, mint egy sereg, ő maga annyi, mint egy néptörzs. (Folyt. köv.)

Báró Wenckheim Béla kastélya Fásan.

Fás, Békésmegyének egyik terjedelmesebb pusztája, az észak-keleti oldalon, Körös Ladányhoz félórányira, báró Wenckheim Béla tulajdona. Hajdan népes község volt. A tizenhatodik század közepén királyi biztosok által eszközölt conscriptióban 28 portának van beírva, birtokosaiul pedig: Ábránfy István, Lajos Imre, Pejkes Péter, Ztersenkovics Márton, Vér András és György említettnek. A tizennyolczadik század eleje már a királyi fiskus kezén talála a helységet, mert Békésmegye 1715 évi július 23-án tartott közgyűlésén Gúti Sándor, Pécsi István és Nadányi Miklós, ellenmondást jegyeztettek be Fásnak a kir. ügyész által történt elfoglaltatásáért; míg ugyanezen század második tizedében Harukkern János György csaknem az egész megyét 24,000 rhénes forintot megszerezvén III. Károlytól, ez alkalommal Fás is az ő, utóbb a Wenckheimok birtokába jutott.

Az 1750-iki árvíz elpusztította a községet, s azóta többé be sem népesítettett, hanem mint pusztá, gazdasági művelés alatt áll, s Békésmegye Cincinnatusának kedves nyári mulató helye, főleg mióta azon diszes kastély áll rajta, melyet apróbb gazdasági épületekből Ybl ügyes keze rendezett oly csi-nos formára, mint képünkön látható.

Ki e kastély rococo butorzatu teremt, a vadász fegyverekkel, a válogatott kis könyvtárral, a csákoí urvadászok lovas képeivel rakott, s egy aristocrata kényelméhez mindennel jellátott szobákat, s felettök a messze látó tornyot bejárja: önkénytelenül az ó kor lovagvárai jutnak eszébe.

Itt szokta kipihenni a nemes báró a közügyek fáradalmait, innen lép a kormányrudhoz, midőn a közjó érdeke úgy kívánja, s ide tér az ekeszarvához, midőn a publikus tért elhagynia elvei vagy a körülmények késztetik.

Ha magától nem értetődne, hogy Wenckheim Béla e pusztaságban sincs magára, hogy rokonok, szív és elvbarátok itt is fölkeresik a nemes hazafit és szívélyes házi urat: meg fogna bennünket arról győzni azon album, melybe egyik terem-asztalán a látogatók szokták neveiket feljegyezni.

Itt végződött azon emlékézetes Béla-nap is, melyet a mult év tavaszán a nemes báró zajosabban ült meg mint egyébkor szokott, mert a megye 1860-ban választott tisztikara és bizottmánya tömegestől lepte meg szeretett, volt főispánját. A vidám fáklyás néveste Ladányban kezdődött, s a kedvderítő zene és toasztok közt töltött éj után, másnap reggel kocsikra ülteté vendégeit a báró ur, maga pedig szép paripán előllova-golva vezeté a hosszú sort a fási pusztára, hol ismét fölyt a bor és a jó kedv, s az isten szabad ege alatt elköltött ebédnél, hangos áldomások mondattak a hazáért és annak hű fiaért.

— 82 —

Balaton vidék igéző tájairól magasztalva, sőt elragadtatással ne szólna.

És valóban, a Balaton vidéke mindenkire, kik valaha ott mulattunk, oly ellenállhatlan varázs-hatalommal bír, hogy bármikor is szives örömet térnénk vissza, a kedves táj kellemeit élvezni, ha idő és alkalom kedvez.

Miután azonban sem alkalom, sem a kirándulásoknak kedvező ideje úgy sincs, legalább emlékezetünkkel térjünk vissza az elhagyott kedves tájakra, hisz oly jól esik megemlékezni azokról, mik annyi szép meglepetés, öröm és élvezetnek voltak szülői keblünkben!

Lépünk tehát ama hegyes és völgyes félszigetre, mely amott a tulsó, — zalai oldalon, a Balaton sima tükrébe benyulik, s azt mintegy irigyen két részre látszik osztani, alig hagyva az innenső oldalon egy kis keskeny szorost, hol egymással csak szűken ölelkezessenek a haragvó habok.

Ama szép félsziget keleti oldalán, meredek hegyek tetejében egy régi zárda s ősi templom áll. Már messziről látjuk időbar-

Istenre, mindezek alkotójára gondol, és valóságos szent érzelmek gerjednek keblében, melylyel oly jól összefér amott a hegy tetején a csendes klastrom és templom. — Lehet, hogy ez vezette az alapító királyt is azon gondolatra, hogy itt a természet e nagyszerű templomában, egy kis oltárt emeljen az egek urának tiszteletére.

Ez apátságot utóbb több magyar király, különféle czim alatt, még inkább gyarapítá; sőt történeti tanuságok vannak rá, miszerint Tihany egy időben egyszersmind hiteles levéltárul is használtatott.

Utóbb e jószágokat részint ellenség dulta fel, részint magánosok foglalták le, mig ismét királyi rendelmény parancsolta üdvös közczélokra fordítását és voltak idők, midőn az egykor igen gazdag Tihany felette szegény volt, mig újabb időkben fejedelmi kegy ismét urrá tette.

A szent Benedek rendieknek a félszigeten levő zárdája a XVI. században, midőn hazánkban az osztrák-török uralkodás kezdődött, alakítottatott át várrá és pedig oly erőssé, melynek bástyáit az ellenség bevenni

nem igen bírta. Benne az időtől fogva várkapitányok vivék a főparancsnokságot, mind a d d i g, mig a sanyaru török járom nyakunkról lerázatván, a tihanyi félsziget régi békés állapotába jutott vissza.

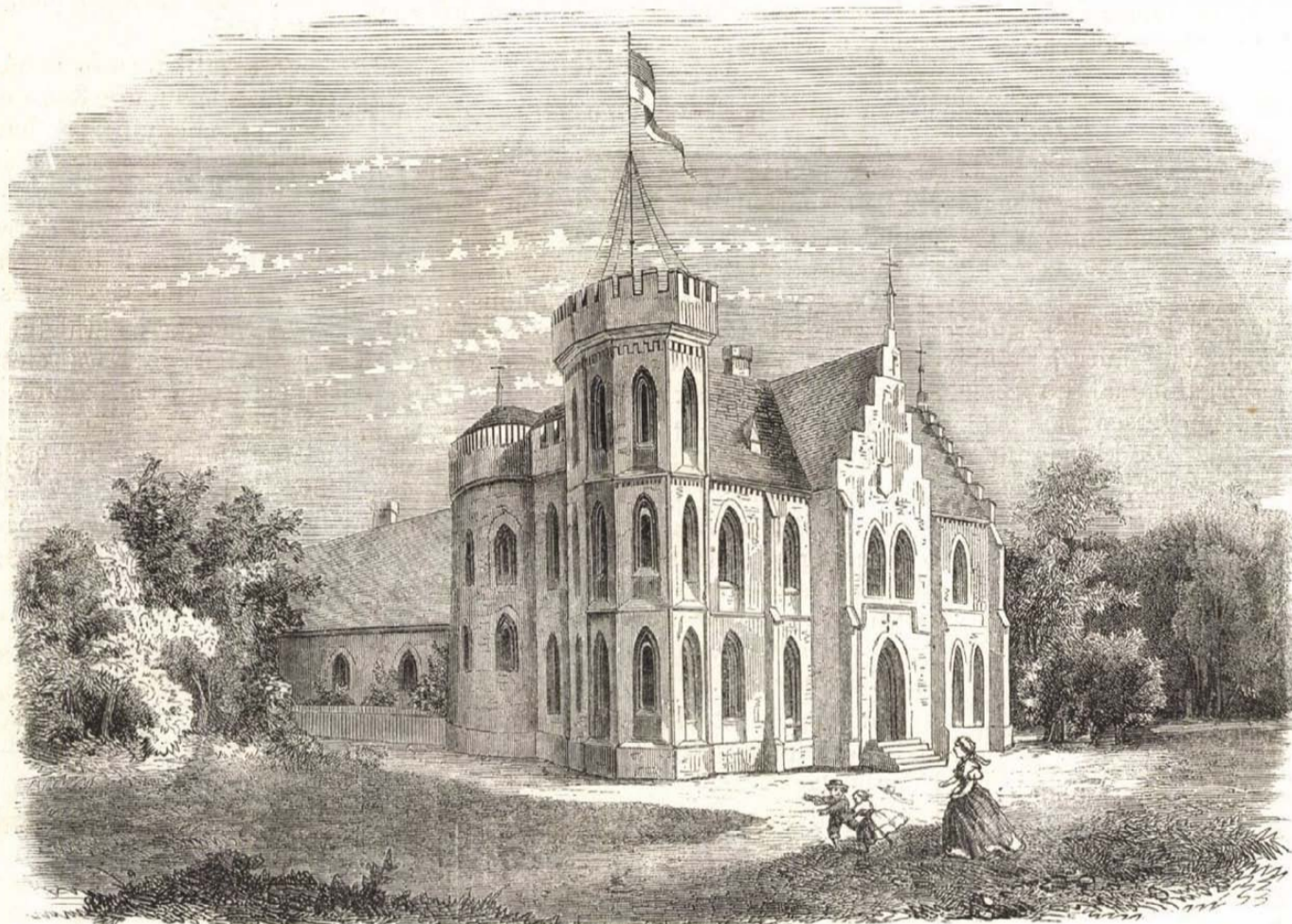
Régibb időben a tihanyi zárdán és váron kívül még két falu volt a félszigeten: Apáti és Ujfalu. — Ma már mindkettőnek helyén csak az egykor fennállt kis egyház romjai szemlélhetők. Fennáll ellenben egy új helység, mely a félsziget nevet viseli: Ti-

hany mezővárosa, mintegy 900 lakossal. — Mind a templom, mind a hozzá épített négyszög idomu klastrom igen egyszerű és semmi sincs rajtok, mi akár művészet, akár történeti emlék tekintetéből különös figyelmet érdemelne. A képek alig emelkednek túl a középszerűsége; a faragványok több dicséretet érdemelnek. Leginkább említésre méltók: a szekrestyében levő ruhatár és szekrények, mint valóban jeles készítmények.

Régiség tekintetében leginkább figyelemre méltó a főoltár alatt álló régi kápolna, mely jelenleg sirboltul használtatik. E kápolna még azon korból való, midőn I. Endre király a tihanyi apátságot 800 évvel ezelőtt alapította. A csucsives boltozatok négy derék oszlopon nyugszanak, melyek egyike alatt látható még Endre király egyszerű sirkeresztje *) a faloldalba állítva. A falakon és iveken fresco festményeket veszünk észre, melyek ugyan nem a legjobbak, de régiségöknél fogva érdekesekek.

A kolostor nevezetességei közé tartozik,

*) Lásd Vas. Ujság 1858. 19. számát.

Báró Wenckheim Béla kastélya Fásón.

Tihany és a tihanyi viszhang.

„Láttam Athén szent tereit, Ephezus templomát, voltam Delphi-ben, és összejártam egész Európát egyik végétől a másikig, meglátogattam Ázsia legszebb országait, de sehol oly gyönyörű tájt nem találtam, a melyet Konstantinápoly vidékével össze lehetne hasonlítani!“

Ezt mondja Byron lord Konstantinápoly vidékéről; és talán úgy szólhatnánk mi is a Balaton vidékéről, melynek csak egy részére hívjuk fel jelenleg a szives olvasó figyelmét, — ha a többi természetszépségeket is láttuk volna, miket ő elősorol; de így meg kell elégednünk azzal, ha elmondhatjuk a költővel:

„Nagyit a hir, ha szárnyra kél;

Itt valóság több a hírnél.“

De nemcsak mi — kik e honnak gyermekei vagyunk, nyilatkozunk így, midőn a Balatonról és vidékéről emlékezünk; hanem e részben kezdet fogunk velünk minden oly emberek, kik — mint Shakespeare mondja — a maguk jószágát költögetik, hogy a máo két láthassák; mert nincs utazó, ki a

nitotta két tornyát, s rajtuk a keresztek, melyeken a kelő nap sugarai megtörve csilognak.

Ez a tihanyi apátság!

A hajdani idők szelleme szerint ez is királyi kegyes fogadásnak köszöni lételet.

Ugyanis I. András királyunk, II. Henrik királyon véghez vitt győzelme hálájából, — midőn Pozsonyt ostroma alól fölszabadította, — fogadását megtartandó, 1055-ben a sz. Benedek rendi szerzetesek számára Tihanyban apátságot alapított, s azt gazdag jószágokkal bőven megajándékozta.

Az idő, ugylátszik, ennek is kedvezett, és a sors csapásai ha nem is mentek el mellette minden nyom nélkül, de azt még sem semmisíthették meg, és e kis klastrom, a zord idők gyakori viharai daczára is, majdnem 800 évig áll már, és hirdeti az Isten dicsőségét. És e czélra alig is lehetett volna alkalmasabb és szebb helyet választani, mint épen ezt, nemcsak azért, mert innen az egész vidék teljes nagyszerűségében belátható, de mert főképen, ily magasztos és lélekemelő szépségek élvezetében, az ember önként az